

FELSEFE LE DÜ ÜNME

Argümanın dayandı 1 Ana Fikri Çürütme: «Bir dil bir insan» ana fikrinden yola çıkarak Temel-Dursun fıkrası.

Argümanı olu turan iddiaların birini veya bir kısmını geçersiz kılmak:

Galatasaray UEFA kupasını aldı ında bir gazeteci: «*Ülke tanıtımı için tanıtım fonundan bu kulübe ciddi bir pay ayrılmalıydı*» der.

Bunun üzerine ba ka bir gazeteci: «*Allah aşkına abartmayın, elbette Galatasaray'ın futbol takımı başarısı Türkiye için çok değerli bir olaydır ama, Arsenal maçını seyreden kaç turist, hemen Türkiye'nin yolunu tutup, " bu takımı yetiştiren memlekette tatil yapalım" diye yola düşmüşlerdir.*» yanıtını verir.

Galatasaray'ın başarısı Türkiye'nin tanıtımın bağlamındaki en zayıf noktası, Türkiye'ye gelen turist sayısında birden bire hissedilir artışların olmayacağıdır. Yazar, argümanını güçlendirmek için en zayıf noktayı vuruyor.

Kar ı Argüman Geli tirme:

Kardan adama palto giydirirsek direkt güne ı ı ı vurmayaca ı için daha geç eriyecektir.

Palto giydirirsen kar daha çabuk ısınaca ı için daha hızlı eriyecektir.

Yalanlama: Kar ı kant sunmadan kar ı çıkmak.

Ali: «Metrobüs her gün saat 7:00'de istasyondan hareket eder .»

Ay e: «Hayır her gün saat 7:00'de hareket etmez .»

İfade etme şekline takılma: Ne söylediğinden ziyade usluba karşı çıkmak.

«Yüksek sesle konuşarak beni ikna edeceğini mi sanıyorsun» 😊😊😊

Kişiyeye ya da karaktere dönük argüman:

«Senin müdür hakkında söylediklerini duydum. Nankör adam, sen müdürün o kadar ekmeğini yedin!»

Yaftalama ya da hakaret:

«Onun söylediklerine mi inanıyorsun. O bir hırsız!»

KÖMÜR GÖZLÜ, HAVUÇ BURUNLU ARKADAŞIMIZ KARDAN ADAM ÜŞÜR MÜ SENCE?

Onun üzerine paltoyu örtme, o erir.

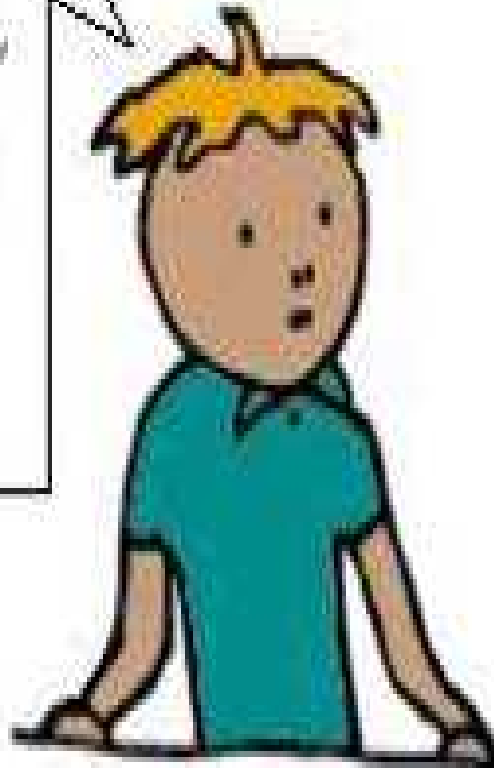
Onun üzerine bu paltoyu koyacağım, üşmesini engelleyeceğim☺

Ben paltonun bir değişiklik yapacağını sanmıyorum.

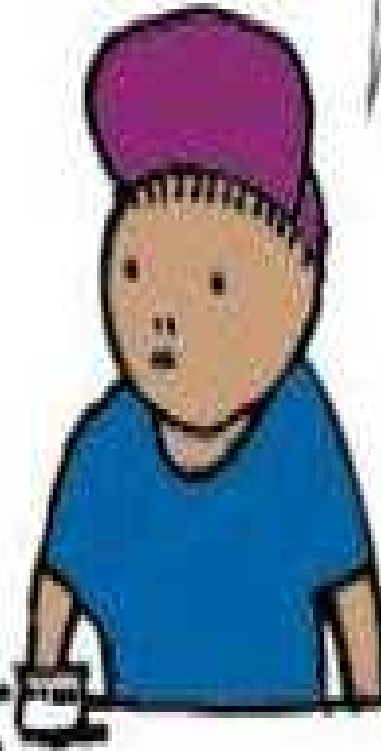
- "Sizce hangi çocuk doğru düşünüyor?"

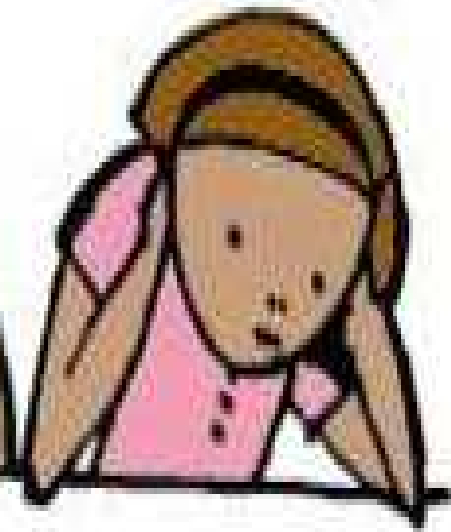
Gazozun
üstündeki
gaz gidince,
gazoz daha
hafif
gelecek.

Bence ağırlığı
aynı kalacak.

Bence gaz uçtuğu
zaman gazoz
ağırlaşacak

Bence taşı
sıvının içine
hızla
bıraktığın için
su taşdı.

Hayır, yavaş
bıraksaydım da su
taşardı. Çünkü
kap ağzına kadar
suyla dolu.

İkiniz de
yanılıyorsunuz.
Suyun taşmasının
sebebi suya
attığımız katı
cismin bir hacme
sahip olmasıdır.

AKIL YÜRÜTME

Tanım

Birbiri ile ilişkilendirilmiş en az iki önermeden hareketle bir sonuca ulaşma işlemine akıl yürütme (kanıtlama) denir. Tek başına hiçbir önerme akıl yürütme için yeterli değildir.

Görüş

Görüş : Olaylar, düşünceler ya da nesnelere üzerinde **geliştirilen anlayış**, değer ve yargılara **görüş** denir. Görüşler önyargı ya da kalıp yargılardan oluşabilir.

Anlayış geliştirme, kişinin hayatı anlaması ve hayata dair ilke ve kurallar koyabilmesidir. Anlayış geliştirmede bireyin kişilik özellikleri, aldığı eğitim ve sosyal çevresi son derece etkilidir.

Önerme

Herhangi bir bilgi iddiasında bulunan ve yargı bildiren cümlelere **önerme** denir. Bu yargı **doğru** veya **yanlış** olabilir. Ayrıca bu yargılar olumlu veya olumsuz da olabilir. Dilek, temenni, emir ve soru cümleleri herhangi bir yargı bildirmediği için önerme değildir.

Önermeler üçe ayrılır:

1-Tümel önermeler: Önermenin öznesi bir sınıfın bütününe içine alıyorsa tümeldir. Genellikle her, bütün, hiç bir, tüm... vb kelimeler kullanılarak yapılır. Ayrıca belli bir grubun tümünü anlatan kelimelerle de ifade edilebilir. (Asker kelimesi gibi)

Bütün kediler dört ayaklıdır. (Tümel Olumlu)

Hiçbir ağaç metal değildir. (Tümel Olumsuz)

2-Tikel Önermeler: Önermenin öznesi bir sınıfın bir kısmını içine alıyorsa tikeldir.

Genellikle bazı, kimi, birkaç, bir çok... vb kelimeler kullanılarak yapılır.

Bazı insanlar çalışkandır. (Tikel Olumlu)

Birçok bitki kokulu değildir. (Tikel Olumsuz)

3-Tekil önerme: Önermenin öznesi tek bir nesneyi gösteriyorsa tekildir. Tekil önermeler niceleyici almazlar.

Atatürk liderdir. (Tekil Olumlu)

Gülhan çalışkan değildir. (Tekil Olumsuz)

4-Belirsiz Önerme: Öznenin nicelik belirtmediği önermelerdir.

Bütün sular kirlidir (Tümel Olumlu Önerme)

Bazı sular kirlidir (Tikel Olumlu Önerme)

Bu su kirlidir (Tekil olumlu Önerme)

Su kirlidir (Belirsiz önerme)

Argüman

Argüman, Belli kanıtlara dayanarak ortaya çıkan yeni bir yargıdır. Argümanlar önerme zinciri halinde bulunurlar. Sonuç önermesine destek olan önermelere **öncül**,

Öncüllerden sonuca varma işlemine de **argümantasyon** denilir.

Önerme zinciri içinde hiç biri diğerleriyle çelişmiyorsa biçimsel olarak geçerlilik taşıyabilir ancak argümanın geçerli olması için yeterli değildir.

Argümanın geçerli olabilmesi için bilgi iddialarının (önermelerin) doğru olması gerekir. Yani önermeler hem mantık hem de bilgi açısından doğru olması gerekir. Aksi halde argüman zayıf veya geçersiz olur.

Bazı argümanlar kasten hileli kurulabilir. Bunlara **safsata** denir. **Safsatalar** ilk bakışta geçerli ve ikna edici gibi görülebilen fakat yakından bakıldığında kendilerini ele veren **sahte** argümanlardır.

«Aaa! Bilmiyor musun, süt içen herkesin yanında muz da yemesi gerekirmiş. Yoksa süt zehirlenmesi yaşarmış. Nasıl bilmezsin, bunu herkes bilir.»

Safsatalar, zaman zaman anlamsız hatta düzeysiz olmalarına karşın, sonuçları itibariyle insanı hiç olmayacak inançlara ve durumlara götürebilirler. Muhataplarını hayatta kötü seçimler yapmaya yönlendirebilirler.

*«Eşim çocuğumuzu bir kez olsun parka götürmez.
Sakın bir Türk erkeği ile evlenme.
Türk erkekleri çocuklarıyla ilgilenmezler.»*

Hatalı akıl yürütme türleri:

Kısır Döngü: Sonucu öncülle, öncülü de sonuçla destekleme girişimi.

«Yalancı değilim. O nedenle, bütün söylediklerim doğrudur.»

Yalancı olmamanın tanımını zaten kişinin bütün söylediklerinin doğru olmasıdır.

O tembeldir, çünkü çalışmayı hiç sevmez.

Alakasız Sonuç: Öncülde anlatılanla sonucun birbirleriyle alakasız oluşu.

«Yağmur yağdığına göre Ahmet ödevini yapmamıştır.»

Başka bir örnek: Hakan Ayşe'ye şöyle diyor: “Bana randevumuza geç kaldığım için kızılıyorsun ama sen de dün işe geç kalmıştın!” Bu doğru olabilir ama alakasız bir argümandır. Tartışılan konu Hakan'ın geç kalmış olmasıdır, Ayşe'nin başka bir yerde gecikmiş olması Hakan'ın gecikmesini hafifletmez.

Kanıtlama Zorunluluğu: Bir şeyin zıddı kanıtlanana kadar doğruluğunu öne sürmek.

«Dünyanın ortası bulunduğum yerdir.» (İnanmıyorsan ölç 😊😊😊)

Yetersiz Örnek: Sınırlı ya da az sayıda örnekle genellemelere varmak.

«Ağabeyim ve babamdan bilirim. Evde erkeklerin sözü geçer.»

Yöntemler

Mantıkta önermeler kullanılarak doğru çıkarımlar elde etmek için üç akıl yürütme tekniği uygulanır.

1. Tümdengelim
2. Tümevarım
3. Analoji

Esasında bunlar bilimsel düşünme yöntemleridir. Günümüz modern bilimi tümevarım yöntemini kullanır.

Tümdengelim

Öncül önermelerden hareketle zorunlu olarak bir sonuca gitmektir. Klasik mantık bu yönetime başvurur.

*Bütün canlılar ölümlüdür.
Salyangoz bir canlıdır.*

O halde, salyangozlar ölümlüdür.

Tümevarım

Tek tek örneklerden yola çıkarak benzer bütün kavramlar için genel bir sonuç çıkarmaktır. Bu tür akıl yürütmeler zorunlu olarak geçerli değildir. Eksik ve tam tümevarım olmak üzere iki çeşittir.

*Papağanların kanı vardır.
Maymunların kanı vardır.
İneklerin kanı vardır.*

Öyleyse bütün hayvanların kanı vardır.

Tam tümevarım

Bütünü meydana getiren bütün parçalar aracılığı ile, bütün hakkında karar vermektir. Aristoteles tarafından kullanılmıştır. Bu yöntem yeni bir bilgi üretmez.

2,4,6,8 çift sayılardır.

Bu sayılar doğal sayılardır.

O halde, 10'a kadar olan çift sayıların hepsi doğal sayıdır.

Eksik tümevarım

Deneysel bilimlerin kullandığı ve Bacon tarafından ortaya konulan bu yöntem, bütünün bazı parçalarından elde edilen bilgilerden bütünün tamamını kuşatan bir sonuca varılmasıdır.

Çekiç serttir.

Bozuk para settir.

Tencere serttir.

Öyleyse, bütün metaller serttir.

Analoji

Analoji (benzetim), öncüllerin benzerliklerinin sonuçta da olduğu varsayımına dayanır.

Dünya kendi eksenini etrafında döner ve böylelikle dünya'da gece ve gündüz oluşur.

Mars kendi eksenini etrafında döner.

Öyleyse Marsta da gece ve gündüz oluşur.

NOT: Analoji de tümdengelim ve tümevarım gibi zorunluluk içermez.

Tuarlılık ve Çelişiklik

Geçerlilik, argümanın sonucunun doğru olması için öncüllerin zorunlu olarak doğru olmasını gerektirdiği gibi sonucun öncüllerden zorunlu olarak çıkması anlamına da gelir.

Felsefe okursam sorgulayıcı olurum.

Felsefe okudum.

O hâlde sorgulayıcı oldum.

Ancak öncülleri doğru olan her argümanın sonucu geçerli olmayabilir.

Felsefe okursam sorgulayıcı olurum.

Sorgulayıcı oldum.

O hâlde felsefe okudum.

Buradaki problem, koşullanmış olanın koşul olana kanıt tutulmasından kaynaklanmaktadır.

Tutarlılık, argümanın ya da argümanı oluşturan önermelerin kendi içinde veya birbiriyle olan uygunluğudur. Tutarlılık, argümanın akıl ve mantık kurallarını dolaylı olarak içeren ve olgusal açıdan kabul edilebilir bir gerekçeye dayanmasıdır.

Çelişiklik, öznesi ve yüklemi aynı olan önermelerin hem nicelik hem de nitelik yönünden farklı olması durumudur. Çelişik önermeler arasında doğruluk değeri bakımından da bir zıtlık vardır. Buna göre önermelerden biri doğruysa diğeri zorunlu olarak yanlıştır.

Örneğin:

“Bütün eğlenceler pahalıdır.” D

“Bazı eğlenceler pahalı değildir.” Y

“Hiçbir eğlence pahalı değildir.” D

“Bazı eğlenceler pahalıdır.” Y

Çelişik önermelerin temel amacı, öne sürülen herhangi bir önermenin nasıl yanlışılanabileceğini göstermektir.

Gerçeklik ve Doğruluk

Gerçeklik, insanın zihninden bağımsız olarak var olanı temsil eder. Soyut veya somut olabilir. Örneğin «**kapı**» dediğimde zihnin dışında **somut** bir varlıktan söz ediyorum. Fakat «**dikdörtgen**» dediğimde zihinde tasarlanan ama yine zihnin dışındaki **soyut** bir varlıktan söz etmiş oluyorum. Başka bir deyişle, bilginin konusu olan bu varlık nesnel (gerçek) tir. Yani insan zihninden bağımsız olarak var olanlar anlaşılmaktadır.

Doğruluk, bir bilgi iddiasının gerçeklikle örtüşmesi durumudur. «Kapı dikdörtgen şeklindedir» dediğimde buradaki iddia ettiğim bilgi içeriği kapının özelliği ile örtüşüyorsa bu bilgi iddiası doğrudur, örtüşmüyorsa da yanlıştır Gerçeklik varoluş ile ilgilidir, doğruluk ise bilginin değerini ve önemini gösterir.

Örnekler:

- ***Ankara başkenttir.** / Ankara gerçektir, başkent olduğu iddiasını (doğruluğu) dile getirir.
- ***Dünya dönüyor.** / Dünya gerçektir ve döndüğü doğrudur.
- ***Hırsızlık suçtur.** / Hırsızlık gerçektir, suç olduğu doğrudur.
- ***Kitap kağıttan imal edilir.** / Kitap gerçektir, hammaddesinin kağıt olduğu doğrudur.
- ***İzmir büyük şehirdir.** / İzmir gerçektir , büyükşehir olduğu doğrudur.

Temellendirme, Bir düşüncenin, bir yargının, önermenin doğruluğunu gösterme, bu doğruluğun dayanaklarını gerekçelerini ortaya koyma demektir. Yani ileri sürülen bir bilgi iddiasının dayanak gösterilerek birtakım çıkarımlar yapılmak suretiyle doğrulanmasıdır. Felsefede önermelerin, yargıların deney ve gözlemlerle doğrulanması söz konusu olmadığına göre, akıl ve mantıksal çıkarımlarla temellendirme yapılır. Bilimde ise temellendirme olgulara yani deney ve gözleme dayanılarak yapılır.

Temellendirmede tutarlılık gözlenmektedir. Tutarlılık önermelerin birbirleriyle çelişmemesini gerektirir. Filozoflar kendi sistemlerindeki önermelerin kendi arasında tutarlı olmasına özen göstermektedirler. Aksi halde filozofların kurdukları sistemin bir anlamı, değeri olmazdı.

Felsefede temellendirme, düşüncenin ya da görüşün dayanaklarını göstermeyle ya da gerekçelerini ortaya koymayla yapılır. Temellendirme yoluyla ele alınan soruna ilişkin bilgi ya da görüşler incelenir, daha sonra akıl ve mantık ilkeleri yardımıyla tutarlı hâle getirilir. Kısacası problem, ayrıntılı olarak betimlenir ve düşüncelerin ortaya konması sağlanır. Filozofun probleme yönelik temellendirme yaparak ulaştığı cevabın doğruluğuna, yapmış olduğu temellendirmenin yapısal tutarlılığına bakılarak karar verilir.